

آسیب‌شناسی مسکن اجتماعی (مهر) با رویکرد نابرابری طبقاتی و انحرافات شهری تبریز^۱

مقدمه: طرح تولید انبوه مسکن ارزان برای گروههای کم‌درآمد در قالب مسکن اجتماعی، یکی از برنامه‌های محوری دولت نهم برای برقراری عدالت اجتماعی و کمک به گروههای محروم شهری است که در دولت دهم و یازدهم ادامه یافته است. لذا پژوهش حاضر با علم به اینکه اجرای مسکن مهر آثار و پیامدهای مثبت و منفی فراوانی در پی داشته است و نیز با تلفیقی از نظریه‌های رویکرد محرومیت اجتماعی، تفکیک و طرد اجتماعی و رویکرد رادیکال نابرابری، به آسیب‌شناسی مسکن اجتماعی (مهر) با رویکرد نابرابری طبقاتی و انحرافات شهری تبریز، باهدف کاربردی ارائه راهکار برای تصحیح و جبران نقاط ضعف برنامه‌ریزی و اجرای مسکن اجتماعی می‌پردازد. روش: پژوهش حاضر از نظر گردآوری داده‌ها یک بررسی پیمایشی-میدانی بود. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بسته از نوع محقق ساخته بود. جامعه آماری تحقیق شامل ۵۰۳۸۱۶ خانوار (مجموع خانوارهای ساکن در مسکن مهر سهند و خانوارهای تبریزی ساکن در سایر انواع مسکن) بود. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران معادل ۱۰۷۵ خانوار محاسبه گردید. شیوه‌گزینش نمونه بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود. همچنین، تحلیل داده‌ها با مدل‌سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی انجام گرفته است.

یافته‌ها: روابط بین سکونت در مسکن مهر با هر یک از متغیرهای برون‌زای نابرابری امنیت اجتماعی، نابرابری توزیعی، نابرابری سرمایه اجتماعی، نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور و نابرابری اجتماعی، قابل پیش‌بینی بوده و دو متغیر نابرابری اقتصادی و نابرابری شاخصهای سبز زندگی از مدل خارج شدند.

بحث: تأخیر در ایجاد زیرساختهای ضروری و تأسیسات و عدم خروج از مهندسی زندگی، زمینه تبدیل زندگی در مجموعه‌ها را به نوعی آلونک‌نشینی فراهم خواهد آورد که این مورد همسو با فقر شهری، پیامدهای گسترده اجتماعی، نابرابری طبقاتی و انحرافات شهری را در پی خواهد داشت.

۱. مقاله حاضر از رساله دکتری سعید ایرانی «آسیب‌شناسی مسکن اجتماعی (مهر) با رویکرد نابرابری طبقاتی و انحرافات شهری تبریز» استخراج شده است.

۱. سعید ایرانی^۱
دکتر جامعه‌شناس گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲. منصور حقیقتیان^۲
دکتر جامعه‌شناس گروه علوم اجتماعی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران، (نویسنده مسئول)
<mansour_haghighatian@yahoo.com>

۳. اصغر محمدی^۳
دکتر جامعه‌شناس گروه علوم اجتماعی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

واژه‌های کلیدی:

برنامه‌ریزی مسکن، طرد اجتماعی، فضای مسکونی، مسکن مهر، نابرابری طبقاتی
تاریخ دریافت: ۹۶/۷/۱۴
تاریخ پذیرش: ۹۷/۹/۳

Pathology of Social Housing (Mehr) with the Classical Inequality and Urban Distortion Approach in Tabriz

▶ **1-Saeed Irani**
Ph.D. in Sociology. Department of social science, Payamenoor University, Tehran, Iran,

▶ **2- Mansour Haghghatian**
Ph.D. in Sociology. Social Sciences Department, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran, (corresponding author)
<mansour_haghghatian@yahoo.com>

▶ **3- Asghar Mohammadi**
Social Sciences . Department, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran

Keywords: Mehr housing, social exclusion, residential space

Received: 6 Oct. 2017

Accepted: 24 Nov. 2018

Expanded Abstract

Introduction: Mass production of affordable housing for low-income groups in the form of social housing was one of the axial plans of the ninth Government to establish social equality and help disadvantaged urban groups and has been continued in the tenth and eleventh governments. Therefore, acknowledging that Mehr Housing Plan has brought about numerous positive and negative consequences, the present research provides a pathological assessment of social housing (Mehr) taking an approach toward social class inequality and urban deviation in Tabriz in order to practically revise and compensate for the weaknesses of planning and implementation of social housing.

Method: In terms of its goals and time period, this research is of applied and cross-sectional nature and in terms of data collection, it is a field survey research. Data collection tool is a researcher-made close-ended questionnaire. Statistical population includes 503816 households (total households living in Sahand Mehr houses and Tabrizi households living in other houses). Sample size was calculated at 1075 households based on Cochran formula. Selection method is based on multistage clustering. Major theories of the research include “social disadvantage approach, social segregation and exclusion, ecology of deviations and the radical approach of inequality and deviations” and the theoretical framework of the research is an integration of these theories. Data were analyzed using Structural Equation Modeling and Partial Least Square.

Findings: Analysis of the model and comparison of the figures indicate that the relationships between tendency to social harms and any of exogenous variables of living in Mehr houses (11.50), social security inequality (7.28), distributive inequality (2.52), social capital inequality (2.42), health-based living index inequality (2.42) and social inequality (5.70) can be predicted. Two variables of economic inequality and green living index inequality were excluded from the mode.

Path coefficient table between exogenous and intrinsic variables

T Statistics (O/STERR)	
7.286287	Inequality of security -> Tendency to social harm
2.523963	Distributive inequality -> Tendency to social harm
5.707630	social inequality -> Tendency to social harm
27.651037	social inequality -> Inequality of security
9.317072	social inequality -> Distributive inequality
96.837119	social inequality -> Social capital
2.273830	social inequality -> Healthy lifestyle
17.266949	Social capital -> Tendency to social harm
2.418280	Healthy lifestyle -> Tendency to social harm
4.265426	Residence in Mehr Housing -> Tendency to social harm
11.504991	Residence in Mehr Housing -> social inequality
0/026	Economic disparities-> Tendency to social harm
0/097	Uneasy green city ->Tendency to social harm indicators

Discussion: According to Burgess's theory, in the transitional region for several reasons such as high levels of population mobility, high migration rates, house demolitions and population density, the highest rates of crime and delinquency are observed. The demographic and ecological disturbances in the transitional region cause the destruction of the functional capacity of social institutions such as the family and the control of the behavior of the inhabitants. On the other hand, the traditional values of ethnic culture do not have the potential to convince youth, and they are drawn to a marginal position. Consequently, they do not have group identities and references that lead them to behave in a society that is accepted. In this framework, Mehr housing has the status of a (transitional) space. According to theorists, this causes urban deviations. As a result, if the process of developing the construction of the Mehr Housing Projects continues and does not pay attention to the provision of services and other needs of the people in a residential environment, and only a residential unit produced, large collections made, almost The inhabitants are vacant and only certain social strata reside in a coercive and temporary way, and a growing withdrawal of applicants will occur. Delay in the creation of necessary infrastructure and facilities leads to a kind of life transformation into a kind of urban poverty and will result in wider cultural, social and even political consequences.

This finding with the findings of the study in line with previous research indicates that in the case of continuing the development of construction and structures of projects of Mehr housing and in the case of non-attention to the provision of services and other needs and needs of people in the residential environment, the wide sets built, almost is vacant of population and only certain social strata in coercive and temporary way will be inhibited, and a growing withdrawal of applicants will occur. Delay in the creation of essential infrastructure and installations of essential infrastructure (Iran's cultural services, water, Electricity, telecommunication, etc.) and building structures (cultural, educational, health, space, security and disciplinary services) will provide the transformation of life into a kind of hut which this case in line with urban poverty will be caused widespread socio-cultural and even political outcomes.

Therefore, in the short term, Mehr Housing Project is faced numerous problems, financial constraints in investing and locating projects caused the projects face with lack of adequate demand. This situation has caused numerous problems for government officials and the private sector involved in the construction of the project which ultimately to absorb the population is resorted in a variety of ways. But what is specifically mentioned here is the situation and living conditions for people who will live in units built for a short time. Also, based on the approach of social deprivation, social deprivation occurs when individuals and groups of a community are not able to fully participate in a community in which they live. The result is that incomes, abilities and other characteristics of the poor people will be away unthinkable from the standards of society and the group that belongs to it. Accordingly, poverty is a social structure and is often known as a characteristic for specific groups such as women, the elderly and the disabled. The most important feature of this approach has not only focused on the consequences of social deprivation, but also on the process that leads to it. Some theorists consider poverty as a disability in social participation and discussed the concept of poverty using the concept of (social exclusion). In this view, social exclusion occurs when people are not able to participate in society. And it happens where people and groups are involuntarily deprived of opportunities to participate in social affairs.

Ethical Considerations

Funding

In the present study, all expenses were borne by the author and he did not have any sponsors

Authors' contributions

The present paper is extracted from Saeed Iran's dissertation, and Dr. Mansoor Haghghatian and Dr. Asghar Mohammadi respectively have been the supervisor and advisor.

Conflicts of interest

There is no conflict with previous authors' research

Acknowledgments

In the present study, we tried to observe all the written and codified professional charter and the "unwritten principles" of scientific and academic ethics.

مقدمه

نیاز مسکن برای بشر از ابتدای زیست بر کره خاکی امری مهم و ضروری بوده و انسان از اولین ساعات زیست به نیاز اولیه و حیاتی به نام سرپناه و محل سکونت اندیشیده است. هدف اصلی مسکن به وجود آوردن محیطی سازگار و منطبق بر روش زندگی انسان است. علاوه بر تأمین نیازهای فردی، مسکن باید قادر به برآورده ساختن نیازهای اجتماعی انسان نیز باشد؛ اما با مدرن شدن جامعه و رشد جمعیت، تغییر شکل خانواده، افزایش شمار خانواده‌های هسته‌ای شهری، بحران‌کار و هجوم مردم به شهرهای بزرگ و از سوی دیگر در هم تنیدگی و گفتگوی دیالکتیک عوامل مختلف، مسئله مسکن به‌عنوان یک مسئله مهم شهری، صورت دیگری می‌نماید. با تشدید تقاضای فزاینده برای مسکن، فقر شهری و به‌ویژه فقر مسکن رخ می‌نماید و زاغه‌ها در حواشی شهرها منزل و مسکن اقشار فقیر جامعه می‌گردند. با پیدایش دولتهای رفاه، وظیفه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و ساخت و فراهم آوری مسکن برای اقشار مختلف اجتماع و شهروندان به‌عنوان حق شهروندی پدیدار، محل بحث و نظریه‌پردازی پژوهشگران حوزه‌های مختلف می‌شود. لذا در ایران نیز، مسکن از مهمترین دغدغه‌های ناموفق دولتها در شصت سال اخیر بوده است. طرح تولید انبوه مسکن ارزان برای گروههای کم‌درآمد یکی از برنامه‌های محوری دولت نهم برای برقراری عدالت اجتماعی و کمک به گروههای محروم شهری است که در دولت دهم و یازدهم ادامه یافته است. اجرای مسکن مهر آثار و پیامدهای مثبت و منفی فراوانی دربر داشته است.

تا امروز آمار مستند سامانه مسکن مهر حاکی از آن است که در شهرهای بالای ۲۵۰۰۰ نفر، تعداد واحدهای عقد قرارداد ساخت ۴۳۸۹۷ و تعداد واحدهای افتتاح شده شامل ۳۴۱۳۲ واحد است. در شهرهای زیر ۲۵۰۰۰ نفر، تعداد واحدهای عقد قرارداد ساخت ۱۶۵۸۰ واحد و تعداد واحد افتتاح شده ۱۴۸۵۵ است. در مسکن مهر سه‌هنگام هم تعداد واحد

عقد قرارداد شده ۳۶۲۶۹ واحد و تعداد واحدهای افتتاح شده تاکنون ۳۳۱۷۴ است (سامانه مدیریت مسکن مهر، ۲۰۱۷).

در مسکن مهر به نیازهای جانبی از جمله نیاز آموزشی، اداری و انتظامی، تجاری و خدماتی، ورزشی، درمانی، فرهنگی، پارک و فضای سبز، مذهبی، تجهیزات شهری، تأسیسات شهری، حمل و نقل و انبارداری، تفریح و گردشگری و نیازهای نظارتی نیازهای عاطفی، نیازهای نمادین و نشانه‌ای، نیازهای ارتباطی و نیازهای فراغتی که در کنار مسکن به عنوان سرپناه و جای خواب و استراحتگاه ضروری است و باید مورد توجه و برنامه‌ریزی دولتها باشد؛ کمتر پرداخته شده است. یکی از پیامدهای این سیاست «مهندسی زندگی» و جداکردن قیمت مسکن اجتماعی از عوامل اقتصادی چون «قیمت زمین و نیروی کار و قوانین عرضه و تقاضا» و در پی آن انتخاب زمینهای ارزان قیمت و دور از مرکز شهرها، در برنامه‌ریزی صورتهای مختلف مسکن اجتماعی، به «تفکیک جمعیتی» طبقات اجتماعی انجامیده است. این فرایند در بلندمدت، نابرابری طبقاتی را به شکل گسترده و با سرعت بالا بر ساخت می‌کند. از سوی دیگر عامل آسیبهای اجتماعی فراوان خواهد شد. لذا بر آن است که در جهت تحقق اهداف «توجه به اهمیت اجتماع و نیازهای اجتماعی آدمیان، نگاه انسانی به افراد نیازمند مسکن و توجه به ادراک احترام و منزلت اجتماعی ساکنان، خروج برنامه‌ریزان مسکن از آسیب تراکم فروشی، توجه به نیاز تعامل در محلات، ایجاد زمینه مهارت‌آموزی اقشار پایین جامعه و پیش‌بینی فضاهای کار، چاره‌جویی برای اجتماع‌زدایی تهی‌دستان، دخالت دادن مردم در طرح و نقشه مسکن و مشارکتی کردن طراحی و معنابخشی به کالبد بی‌روح مسکن اجتماعی به‌عنوان جزء جدایی‌ناپذیر زندگی خانواده‌ها، توجه به ایجاد و تقویت شبکه‌های همکاری، افزایش اعتماد و سرمایه اجتماعی، لحاظ کردن تداوم تاریخی و هویتی اجتماع محلی و ملی و تنوع اقلیمی و فرهنگی ایرانی - اسلامی در طراحی و ساخت مسکن اجتماعی و ...» گام بردارد.

در طول تاریخ کشور ما، طرح مسکن اجتماعی به ابعاد، گستردگی و جدیت مسکن مهر وجود نداشته است و این موضوع و تبعات آن به لحاظ همه‌گیری از مهمترین مسائل اجتماعی کشور به شمار می‌روند. از سوی دیگر به نظر می‌رسد این طرح که با هدف کاهش نابرابری اقشار اجتماعی تدوین و اجرا شده است؛ با دستاوردها و پیامدهای خاص خود، حوزه جدیدی در کاربردی کردن جامعه‌شناسی خواهد گشود. از سوی دیگر پیوند سه حوزه، یعنی ۱- حوزه سیاست‌گذاری اجتماعی (تحقیق در مورد ابعاد مسکن اجتماعی که مهمترین ابزار کاهش نابرابری اقشار اجتماعی است و آزمون موفقیت این برنامه)، ۲- حوزه آسیب‌شناسی اجتماعی (آزمون این فرض که آیا سیاست مسکن اجتماعی صرف‌نظر از آثاری که بر زندگی ساکنین می‌گذارد پیامدهایی مانند افزایش جرم دارد) و ۳- حوزه جامعه‌شناسی قشرها و نابرابری اجتماعی (تفکیک اجتماعی بر بازتولید نابرابری اجتماعی) در پژوهش تازگی و اهمیت دارد. لذا قلمرو مفهومی پژوهش، تلفیقی میان‌رشته‌ای، کاربردی و در جهت گشایش چشم‌انداز دیالکتیکی در بررسی‌های جامعه‌شناسی شهری است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش شامل مسکن مهر تبریز واقع در شهر جدید سهند است. شهر جدید سهند به‌عنوان محل اصلی ساخت‌وساز مسکن مهر تبریز پس از اجرای پروژه، بیش از شصت‌هزار خانوار را در خود جای داده است، سهند به دلیل ایجاد واحدهای آپارتمانی ارزان، موقعیت جغرافیایی و نزدیکی به تبریز، به شهری شلوغ و پرجمعیت تبدیل شده است. از سوی دیگر ارزانی واحدها باعث مهاجرت از شهرهای هم‌جوار نیز شده است. بااینکه هدف از پروژه، اسکان سرریز جمعیتی و رفع مشکلات حاشیه‌نشینی و بافت فرسوده تبریز بوده اما به نظر می‌رسد که خود شهر جدید سهند اکنون به شهری شلوغ و پرجمعیت بدل شده است. بنابراین اقشاری که برای فرار از مشکلات شهر تبریز به این شهر مهاجرت کرده‌اند، حال گرفتار مشکلات جدیدی هستند. از سوی دیگر نبود زیرساختهای لازم همچون فضای آموزشی، درمانی، تفریحی، ارتباطی و حمل‌ونقلی در شرایط زیست اجتماعی ساکنان و

کیفیت زندگی‌شان مشکل ایجاد کرده است. خدمات برق، گاز، روشنایی خیابانها، آسفالت نامناسب معابر و... بسترساز مشکلات و مسائل اجتماعی گسترده‌تری هستند.

لذا پیش‌فرض پژوهش این است که مسکن مهر که در ابتدا به‌عنوان نسخه‌ای برای درمان بیماری مسکن اقشار کم‌درآمد بود؛ اکنون عوارض جانبی زیادی برای اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد ایجاد کرده است. امیدواران به شفای مهر، اکنون در فضایی شلوغ، پرترافیک و آلوده گرفتار آمده‌اند. بنابراین پژوهش حاضر به آسیب‌شناسی اجتماعی مسکن مهر در شهر تبریز و به‌خصوص شهر جدید سهند به‌عنوان مرکز اصلی احداث واحدهای مسکونی مهر، باهدف کاربردی «بهبود برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاریهای آتی مسکن اجتماعی» خواهد پرداخت. لذا در نظر دارد که در مقطع زمانی سالهای ۹۵-۹۶ با اتخاذ رویکرد پنهانگر و باایمان به در هم تنیدگی پدیده مسکن با سایر عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، به هدف شناخت تأثیر آسیبهایی متأثر از سکونت در مسکن مهر بر نابرابری اجتماعی و گرایش به انحرافات اجتماعی شهری بپردازد. لذا برای تحقق هدف پژوهش، پاسخ به سؤال زیر ضروری می‌نماید: سیاست‌گذاری و اجرای مسکن اجتماعی با چه آسیبهایی روبروست و پیامدهای آن در بازتولید نابرابری طبقاتی و گرایش به انحرافات اجتماعی در محیط مسکونی مهر تبریز «واقع در مسکن مهر سهند» چگونه است؟

پیشینه تجربی

در زمینه مسکن اجتماعی پژوهشهای فراوان در داخل و خارج از کشور صورت پذیرفته است که به‌طور خلاصه در جدول (۱) آورده می‌شود.

جدول (۱) خلاصه پژوهش تجربی داخلی

عنوان	پژوهشگر و سال
بررسی عوامل بروز جرم در خانه‌های مسکن مهر استان البرز	جعفرزاده (۲۰۱۷)
ارزیابی مکان‌یابی پروژه‌های مسکن مهر با رویکرد کالبدی و زیست‌محیطی در شهر ایلام با استفاده از روش GIS (نمونه موردی: شهر ایلام)	جهانی (۲۰۱۷)
بررسی پیامدهای اجتماعی جدایی‌گزینی مکانی فضایی مسکن مهر (مطالعه موردی: شهر امیدیه)	داری‌پور (۲۰۱۶)
سنجش رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت سکونتی طرح مسکن مهر (مطالعه موردی: شیرین شهر اهواز)	ملکی و همکاران (۲۰۱۶)
ارزیابی میزان مطلوبیت پروژه‌های مسکن مهر از منظر برنامه‌ریزی شهری (مطالعه موردی مسکن مهر شهر جدید سهند)	محمودی (۲۰۱۶)
شهر و روابط اجتماعی: بررسی ارتباط میان میزان انزوای اجتماعی و سطح حمایتی اجتماعی دریافتی با میزان تجربه احساس تنهایی (مورد مطالعه شهر تهران)	کلانتری و حسینی‌زاده (۲۰۱۶)
ارزیابی سیاست مسکن مهر در تأمین مسکن گروه‌های کم‌درآمد شهری	بهمنی (۲۰۱۶)
بررسی وضعیت تحقق اهداف و برنامه‌های طرح مسکن مهر در بخش انبوه‌سازی پروژه یازده هزار واحدی مسکن مهر ماهدشت	صبحیه و ردایی (۲۰۱۶)
بررسی جرم‌شناختی سیاست مسکن مهر	قربانپور راسخ (۲۰۱۶)
تحلیل فضایی فرایندهای شهرنشینی در منطقه کلان‌شهری تهران	رجایی (۲۰۱۶)
ارزیابی سیاست‌های دولتی تأمین مسکن در مورد گروه‌های کم‌درآمد شهری (مطالعه موردی شهر زنجان)	پورمحمدی و اسدی (۲۰۱۵)
ارزیابی تأثیرات اجتماعی (اتا) پروژه مسکن مهر اردبیل	فتحی (۲۰۱۵)
مطالعه ابعاد جرم‌زایی سیاست مسکن مهر	بابایی و قربانپور (۲۰۱۵)

عنوان	پژوهشگر و سال
ارزیابی پروژه مسکن مهر به لحاظ انطباق با معیارها و اصول شهرسازی و معماری (مطالعه موردی مسکن مهر البرز ماهدشت)	گلستانی و همکاران (۲۰۱۵)
ارزیابی طرح مسکن مهر بر اساس معیارهای سکونتگاههای پایدار (مطالعه موردی: شهرک ابریشم استان البرز)	زارع گاریزی (۲۰۱۵)
بررسی نقش و جایگاه مسکن مهر در برنامه‌ریزی توسعه فضایی کالبدی شهر دماوند	حسینی (۲۰۱۵)
تأثیر فضای سبز عمومی مجتمعهای مسکونی بر ارتقاء زندگی اجتماعی کاربران آن (نمونه موردی: مسکن مهر بهاران سنندج)	حسن‌زاده و بهرامی (۲۰۱۴)
تحلیل چگونگی توزیع فضایی- مکانی فضای سبز به عنوان راهکاری جهت بهبود محیط‌زیست شهری (نمونه موردی شهر مهر)	یغفوری و همکاران (۲۰۱۴)
سنجش میزان رضایتمندی ساکنان مسکن شهر تربت جام از محله	نوری (۲۰۱۴)
بررسی مسکن مهر از دیدگاه توسعه پایدار مطالعه موردی	مدی و همکاران (۲۰۱۴)
تبیین نقش فضاهای شهری در پیشگیری از وقوع جرم و ایجاد امنیت	حاتمی‌نژاد و همکاران (۲۰۱۴)
آسیب‌شناسی مسکن مهر با رویکرد پایداری اجتماعی نمونه موردی مسکن مهر شهر جدید هشتگرد	حاجی‌رحیمی (۲۰۱۴)
ارزیابی تناسب مکانی- فضایی طرح مسکن مهر شهر یزد	کمایی‌زاده (۲۰۱۴)
تحلیل عوامل مؤثر بر الگوی رشد کالبدی شهرهای بزرگ ایران	ماجدی و زبردست (۲۰۱۳)
بررسی نقاط ضعف و قوت واگذاری مسکن مهر و ارائه راهکارهای اصلاحی برای نیل به اهداف تعیین شده	بیرانوند (۲۰۱۲)
ارزیابی مولفه‌های تأثیرگذار بر میزان موفقیت مسکن مهر در شهرهای جدید (مورد مطالعه: شهر جدید هشتگرد)	اکبری (۲۰۱۲)

پژوهشگر و سال	عنوان
پورسعادت (۲۰۱۲)	بررسی و ارزیابی آثار طرح مسکن مهر در توسعه فضایی - کالبدی شهر گمیشان
زیاری و همکاران (۲۰۱۲)	ارزیابی مسکن گروه‌های درآمدی و ارائه برنامه مسکن اقشار کم‌درآمد (نمونه موردی: استان لرستان)
کیش بافان (۲۰۱۰)	بررسی میزان مشارکت اعضا در تعاونی‌های مسکن مهر و عوامل مؤثر بر آن در شهر مشهد
آنامرادنژاد (۲۰۱۰)	بررسی فقر شهری از منظر ویژگی‌های فقر، وضعیت جهانی فقر شهری و موقعیت ایران
زاهدی و دیگران (۲۰۱۰)	فقر و سرمایه اجتماعی در خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان قزوین

جدول (۲) خلاصه پژوهش تجربی خارجی

پژوهشگر و سال	عنوان
تامسون ^۱ و همکاران (۲۰۱۷)	هنوز نمی‌دانم چگونه ساکن دائمی و همیشگی هستم: تجزیه و تحلیل باختینی از مسکن اجتماعی و توصیفات سلامتی در شرق لندن
کاسر ^۲ و همکاران (۲۰۱۶)	بررسی نقشه‌های ZEIS: مقایسه محیط‌های اختصاص یافته برای مسکن اجتماعی در شهر سائوپائولو
پتکویچ ^۳ و همکاران (۲۰۱۷)	در تحقیقی به تحریم سازمانی در برابر خود حکمرانی محلی؟ عدالت محیطی و تغییرات پایدار در محله‌های مسکن اجتماعی هلند
بروکرز ^۴ و همکاران (۲۰۱۷)	شناسایی عوامل تعیین‌کننده مصرف برق مسکونی برای مسکن اجتماعی در پرت، استرالیای غربی
بچیو ^۵ و همکاران (۲۰۱۶)	تأثیر سبک زندگی رفتاری ساکنین بر مسکن اجتماعی ایتالیا
بروکرز ^۱ و همکاران (۲۰۱۷)	شناسایی عوامل تعیین‌کننده مصرف برق مسکونی برای مسکن اجتماعی در پرت، استرالیای غربی
بچیو ^۱ و همکاران (۲۰۱۶)	تأثیر سبک زندگی رفتاری ساکنین بر مسکن اجتماعی ایتالیا

1. Thompson
4. Breukers

2. Cesar
5. Becchia

3. Petković-Grozdanić

پژوهشگر و سال	عنوان
جونسا ^۳ (۲۰۱۶)	اولیتهای گرمایش فضا در مسکن اجتماعی بریتانیا: یک بررسی اجتماعی - فنی خانوار به همراه بازبینیهای ساختمان
اگوست ^۴ (۲۰۱۶)	همه چیز به قدرت بستگی دارد و شما قدرتی ندارید: کم توجهی به مقاومت مستأجران در برابر توسعه مجدد مسکن اجتماعی با درآمد مختلط در تورنتو، کانادا
تایچی ^۵ و همکاران (۲۰۱۶)	بررسی مسکن اجتماعی در فرانسه: چالشی دائمی و چندوجهی برای خط مشیهای عمومی
موب ^۶ (۲۰۱۶)	بررسی ساختمانهای اجتماعی در مسکن دولتی آمیخته اجتماعی: برنامه ریزی مشارکتی طرح توسعه مجدد آنکانگ
کاپیلوب ^۷ (۲۰۱۶)	بهره برداری از بازده انرژی به منظور تأمین بودجه پروژه های مسکن اجتماعی خصوصی - دولتی
ناپولیا ^۸ و همکاران (۲۰۱۶)	بررسی ارزان بودن مسکن و آستانه درآمد در سیاست مسکن اجتماعی
اومبرو ^۹ (۲۰۱۶)	مسکن اجتماعی: پایداری محیطی در ابعاد بیشتر
اسکاندان ^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۶)	پروتکلی برای ارزیابی رفتار انرژی چارچوب مسکن اجتماعی (مورد مطالعه جنوب اروپا)
کامیلا و همکاران (۲۰۱۶)	بررسی وقتی که CO ₂ اهمیت دارد: ارزیابی پایداری چوبهای نی صنعتی شده به عنوان جایگزینی برای برنامه های مسکن اجتماعی در فیلیپین
پرتلو و کید (۲۰۱۶)	ارزیابی پس از سکونت مسکن اجتماعی طراحی شده و ساخته شده با توجه به سطوح ۳، ۴ و ۵ مجموعه قوانین برای خانه های پایدار

1. Breukersa
4. August
7. Copiello
10. Escandón

2. Becchioa
5. Tai-Chee
8. Napolia

3. Jonesa
6. Mu, Szumien
9. Umbro

آنچه در مطالعات و یافته‌های پژوهش‌های پیشین در آسیب‌شناسی مسکن اجتماعی مهر انعکاس یافته است؛ حاکی از آن است که برنامه‌ریزی نامناسب مسکن، مشکلات فراوانی برای شهرهای ما ارمغان داشته است که برخی از این موارد در جدول (۳) خلاصه می‌شود.

جدول (۳) برخی مشکلات مسکن اجتماعی (مهر)

محرومیت از خدمات و تأسیسات شهری
منبع اشتغال مستقلی نداشته و عملاً به‌صورت شهرها و شهرکهای اقماری برای شهرهای بزرگ شکل می‌گیرند.
افزایش روند مهاجرت به‌سوی شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها از نتایج احتمالی این طرح خواهد بود.
کم‌توجه به سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک مؤلفه اصلی برای مدیریت موفق مجتمعهای مسکونی و محله‌ها
فقدان کنترل اجتماعی غیررسمی و کارایی جمعی ساکنین برای کنترل محیط زندگی
عدم تحقق وعده‌ها، ناکامی مردم و احساس بی‌اعتمادی نسبت به دولت و نظام
نادیده گرفتن ضروریات حیات جمعی، محرومیت ساکنان را از یک زندگی شرافتمندانه به دنبال خواهد داشت.
عدم واگذاری مالکیت زمین، در بلندمدت به دغدغه ساکنان (عدم احساس امنیت) بدل شد.
تراکم فروشی و عدم توجه به اهمیت اجتماع و نیازهای اجتماعی آدمیان،
نگاه انسانی به افراد نیازمند مسکن و توجه به ادراک احترام و منزلت اجتماعی ساکنان،
عدم توجه به نیاز تعامل در محلات، ایجاد زمینه مهارت‌آموزی اقشار پایین جامعه و پیش‌بینی فضاهای کار
عدم توجه به چاره‌جویی برای اجتماع‌زدایی تهیدستان
عدم توجه به دخالت دادن مردمان در طرح و نقشه مسکن و مشارکتی کردن طراحی و معنابخشی به کالبد مسکن اجتماعی
عدم توجه به ایجاد و تقویت شبکه‌های همکاری، افزایش اعتماد و سرمایه اجتماعی
کم‌توجه به تداوم تاریخی و هویتی اجتماع محلی و ملی و تنوع اقلیمی و فرهنگی ایران- اسلامی در طراحی و ساخت مساکن اجتماعی
تراکم جرم و بزهکاری خاص طبقات پایین

آنچه مسلم است؛ اهمیت خاص و گستره عظیم مسکن اجتماعی در ایران و جهان، پژوهشگران حوزه‌های مختلف علمی را برانگیخته و در این زمینه تلاش‌های علمی فراوان انجام پذیرفته است. پژوهش حاضر به جد کوشید که مهمترین پژوهشها در این زمینه را گردآوری کرده و در طول و در امتداد یافته‌های آن به‌مثابه کوه عظیم اطلاعات و معرفت علمی حرکت کند. آنچه مسلم است در بیشتر پژوهشها، مسکن اجتماعی، همواره به‌عنوان راه درمان و عملی‌ترین و سهل‌الوصول‌ترین راه برای اسکان قشر پایین جامعه، توصیه شده است و نگاه آسیب‌شناختی کمتر موردتوجه بوده است. از سوی دیگر پژوهشها موازی، بیشتر رویکرد مهندسی و توسعه‌ای داشته‌اند. حال اینکه پژوهش حاضر با بینش آسیب‌شناسی اجتماعی و از سوی دیگر در چارچوب مفهوم قشربندی اجتماعی و طرد اجتماعی حرکت کرده و پنجره بدیعی را جستجو می‌کند.

چارچوب نظری

مدل نظری پژوهش شامل تلفیق نظریه‌های «طرد اجتماعی در رویکرد محرومیت اجتماعی»، «انواع سرمایه بوردیو»، «بوم‌شناسی انحراف و رویکرد رادیکال نابرابری و انحرافات» است و درنهایت، مدل تحلیلی جدیدی برای توضیح وضعیت مسکن مهر، بازتولید نابرابری و گرایش به آسیبهای اجتماعی ارائه گردیده است.

رویکرد محرومیت اجتماعی بر رابطه بین افراد در جامعه تأکید می‌کند. محرومیت اجتماعی زمانی اتفاق می‌افتد که افراد و گروههای یک جامعه قادر به مشارکت کامل در اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند، نباشند. نتیجه اینکه درآمد، تواناییها و سایر مشخصه‌های افراد فقیر، به‌طور غیرقابل‌تصور از استانداردهای جامعه و گروهی که به آن تعلق دارند فاصله می‌گیرد. بر این اساس فقر یک ساختار اجتماعی است و اغلب به‌عنوان مشخصه‌ای برای گروههای خاص همچون زنان، کهن‌سالان و معلولین شناخته می‌شوند. مهمترین ویژگی

این رویکرد این است که تنها بر پیامدهای ناشی از محرومیت اجتماعی تمرکز نمی‌کند بلکه فرایندی که منجر به آن می‌شود را نیز مورد توجه قرار می‌دهد (حسن‌زاده، ۲۰۱۱). برخی از نظریه‌پردازان، فقر را ناتوانی در مشارکت اجتماعی می‌دانند و فضای مفهومی فقر را با استفاده از مفهوم «طرد اجتماعی» مورد بحث قرار داده‌اند. در این دیدگاه طرد اجتماعی زمانی رخ می‌دهد که افراد جامعه قادر به مشارکت در اجتماع نباشند و در جایی اتفاق می‌افتد که افراد و گروهها به طور غیرارادی از فرصت مشارکت در امور اجتماعی محروم می‌شوند (شادی‌طلب و کرامتی، ۲۰۰۹). در پژوهش حاضر وضعیت سکونت در مسکن مهر وضعیتی تلقی شده است که محرومیت اجتماعی را برای ساکنانش به لحاظ طرد و تفکیک قشری و بازتولید نابرابری ایجاد کرده است.

طرح اندیشه «شهرهای سبز» در سیاست‌گذاری مسکن بریتانیا به پیش از جنگ جهانی اول بازمی‌شود. ابنزر هوارد^۱ یکی از متفکرانی است که به پرورش مفهوم «شهر سبز» پرداخت. وی بر ایجاد شهرهایی بدون تمرکز با چشم‌اندازهای فراخ تأکید می‌کرد.

به‌طور کلی طرح ایجاد شهرهای سبز ریشه در دو تفکر و یا ایده‌آل عمده داشت:

الف) اندیشه مربوط به اصلاح ظاهر شهرها: تا پیش از قرن نوزدهم میلادی نبود استانداردهای مسکن موجب ایجاد خانه‌هایی کوچک، بی‌کیفیت، توأم با مخاطرات بهداشتی و با معماری نامناسب شده بود که ظاهری زشت و نامتناسب برای شهرها را به همراه داشت. ب) اندیشه‌ای معطوف به حفظ محیط‌زیست: پس از جنگ جهانی دوم نیز طرح ساختن چنین شهرهایی تداوم یافت. «در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی نیز این شهرها همراه با حلقه‌ای بیرونی از بنگاههای املاک بودند، معمولاً قسمتی از سیستم پاک‌سازی درون شهرها از خانه‌های زیر استاندارد و گسیل کردن مردم به جاهایی محسوب می‌شدند که قبلاً به‌وسیله برنامه‌ریزان مسکن به‌عنوان محل‌هایی بهتر از جایگاه نخستین آنها در نظر گرفته شده

1. Ebemzer Howard

بودند». بلک مور معتقد است اندیشه ایجاد شهرهای برنامه‌ریزی‌شده و شهرهای سبز در سیاست‌گذاری مسکن و شهرسازی بریتانیا تأثیری شگرف گذارد و موجب تحقق دو ایده‌آل اصلی آن یعنی دخالت دولت در امر مسکن و برنامه‌ریزی دولتی برای محیط‌زیست شد (بلک مور، ۲۰۰۷). در مسکن مهر سهند این ایده به شکل محسوسی کنار گذاشته شده و محرومیت در بعد فضای سبز شهری را پدید آورده است.

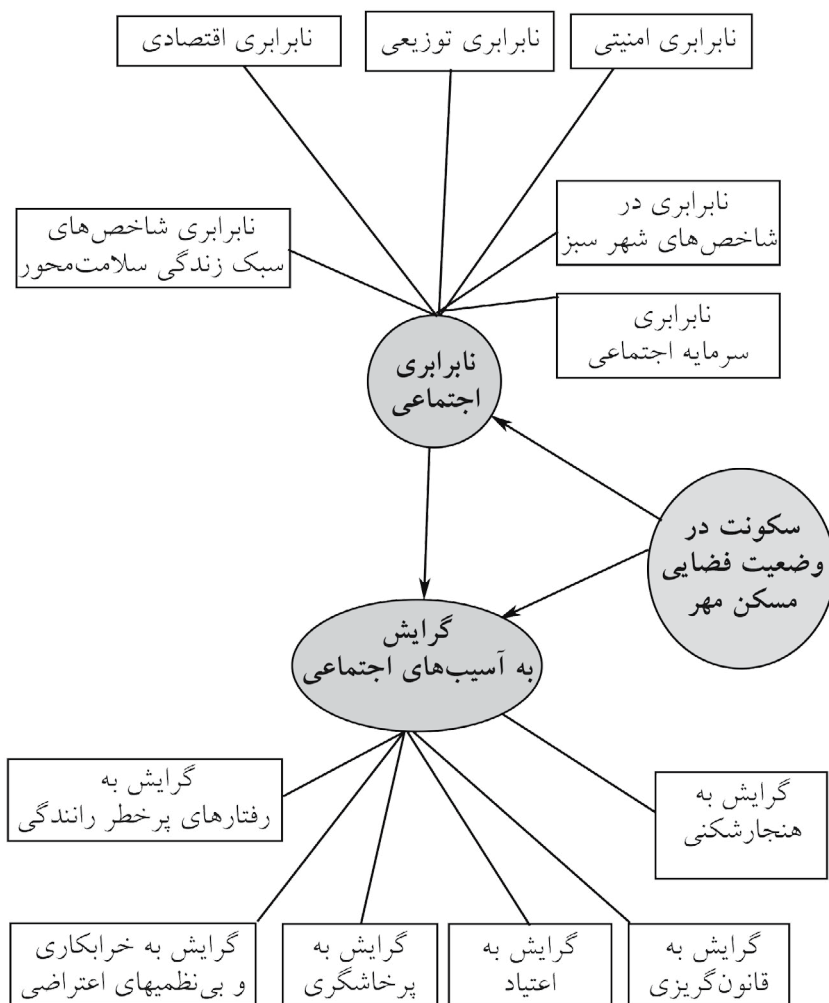
در نظریه بوم‌شناختی انحراف، پارک (۱۹۲۰) بر این باور بود که نواحی شهری از انگیزه‌ها و غرایز ساکنان ممانعت می‌کند و باعث انحرافات اجتماعی می‌شود. بر اساس نظریه برگس نیز که الگوی نوع آرمانی نام دارد، جامعه صنعتی کلان‌شهر از ۵ منطقه سکونتگاهی (منطقه تجاری- مرکزی، منطقه انتقالی، منطقه سکونتگاهی کارگران، منطقه سکونتگاهی طبقه متوسط و منطقه با کمترین جرم) به شکل دوایر متحدالمرکز از مرکز به پیرامون به ترتیب به شرح زیر تشکیل شده است. برگس معتقد بود که در منطقه انتقالی، به دلایلی چون: سطح بالای تحرک جمعیت، نرخ بالای مهاجرت، ویرانی خانه‌ها و تراکم جمعیت، بالاترین نرخ جرم و بزهکاری مشاهده می‌شود. بی‌ثباتی جمعیتی و بوم‌شناختی در منطقه انتقالی موجب تخریب توانایی کارکردی نهادهای اجتماعی از قبیل خانواده و کنترل رفتار ساکنان می‌شود. از طرفی، ارزشهای سنتی فرهنگ قومی توان متقاعدسازی نوجوانان و جوانان را نداشته و آنان به یک وضعیت حاشیه‌ای کشیده می‌شوند. در نتیجه، فاقد هویت‌های گروهی و مرجع‌هایی می‌شوند که آنان را به سمت رفتاری که در جامعه مورد پذیرش است سوق دهد. در چنین شرایطی، گروه‌های همسال و گروه‌های همسال بزهکار جای خالی را پر کرده و راه‌حلهایی برای خروج از این وجود حاشیه‌ای ارائه می‌دهند. در وضعیت‌هایی که هیچ گروهی به‌عنوان یک گروه مرجع در صحنه حاضر نباشد، تداوم انزوا و تنهایی موجب ارتکاب رفتارهای بزهکارانه‌ای نظیر استفاده از مواد مخدر و انحرافات جنسی می‌شود (احمدی، ۲۰۰۶). در

این چارچوب مسکن مهر، وضعیت فضایی «منطقه انتقالی» را دارد به تعبیر نظریه پردازان این رویکرد، زمینه برای انحرافات شهری مساعد می‌شود.

بورديو در نظریه معروف ابعاد سرمایه، جایگاه و مسیر فرد، گروه یا نهاد در فضای اجتماعی را وابسته به میزان برخورداری از سرمایه اجتماعی، فرهنگی و نمادین، تغییرات در حجم و ترکیب این چهار نوع سرمایه در طول زمان می‌داند. از نظر او سرمایه اجتماعی وابسته به سرمایه اقتصادی است و سودمندی آن در افزایش سرمایه اقتصادی است. بورديو چهار نوع سرمایه فوق‌الذکر را قابل تبدیل به یکدیگر می‌داند، به این دلیل افراد و گروهها پیوسته در تلاش‌اند تا به‌وسیله راهبردهای باز تبدیل، یک نوع از سرمایه را به نوع دیگر تبدیل کنند و از این طریق جایگاه خود را در فضای اجتماعی حفظ کرده یا بهبود بخشند. لذا در مورد مسکن مهر سهند به نظر می‌رسد محرومیت از انواع سرمایه‌ها و به تبع آن نزول سایر ابعاد شکل محسوسی یافته و این در بازتولید نابرابری با سایر مناطق شهر و در نهایت گرایش به انحرافات اجتماعی تأثیر خواهد گذاشت (استونز، ۲۰۱۵). در این پژوهش تفکیک اجتماعی حاصل از زیست‌بوم فضای مسکن مهر، در کاهش سرمایه‌های بورديویی مؤثر بوده و هزینه‌های اجتماعی را برای دولتها و سیاستمداران افزایش خواهد داد و لذا کاهش سرمایه‌های بورديویی بر گرایش به آسیبها و انحرافات اجتماعی مؤثر خواهد بود.

بنابراین آنچه پیش‌فرض رساله را تشکیل می‌دهد، این است که «مهندسی زدگی» و جدا کردن قیمت مسکن اجتماعی از عوامل اقتصادی چون «قیمت زمین و نیروی کار و قوانین عرضه و تقاضا» و در پی آن انتخاب زمینهای ارزان قیمت و دور از مرکز شهرها، در برنامه‌ریزی صورتهای مختلف مسکن اجتماعی، به «تفکیک جمعیتی» طبقات اجتماعی انجامیده و این نابرابری طبقاتی را به شکل گسترده و با سرعت بالا بر ساخت می‌کند و از سوی دیگر عامل آسیبهای اجتماعی فراوان خواهد شد.

نمودار ۱- مدل تحلیل نظری تحقیق

روش

تحقیق موجود به لحاظ هدف یک مطالعه کاربردی و به لحاظ زمانی، چون به یک برهه زمانی خاص مربوط است؛ مقطعی است. از نظر گردآوری داده‌ها یک بررسی کمی و پیمایشی-میدانی است. چراکه این روش احتمالاً بهترین روش موجود برای تحقق هدف این تحقیق و آن دسته از پژوهندگان اجتماعی است که علاقه‌مند به جمع‌آوری داده‌های اصلی برای توصیف جمعیت‌های بزرگ هستند که نمی‌توان به‌طور مستقیم آنها را مشاهده کرد. با نمونه‌گیری احتمالی دقیق می‌توان گروهی از پاسخگویان را فراهم کرد که ویژگی‌های آنان منعکس‌کننده ویژگی‌های جمعیت بزرگ‌تر باشد. هم‌چنین این روش وسیله خوبی برای سنجش نگرشها و جهت‌گیریها است. می‌توان از پیمایشها برای هدفهای توصیفی و اکتشافی استفاده کرد. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته است که اعتبار آن از طریق اعتبار صوری و توسط متخصصان امر و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ محاسبه و تأیید شده است.

جامعه آماری تحقیق شامل ۵۰۳۸۴۳ خانوار است. بر اساس آخرین گزارش کلی پروژه مسکن مهر استان آذربایجان شرقی (سامانه مدیریت مسکن مهر، ۲۰۱۷)، جمعیت ساکن در مسکن مهر ۳۳۱۷۴ خانوار و ساکنین سایر انواع مسکن شهر تبریز بر اساس سالنامه آماری ۱۳۹۰ جمعاً ۴۷۰۶۶۹ خانوار هستند. بنابراین جامعه آماری تحقیق حاضر شامل مجموع خانوارهای ساکن در مسکن مهر سه‌سند (۳۳۱۷۴) و خانوارهای سایر انواع مسکن (۴۷۰۶۶۹) شهر تبریز می‌باشد. با توجه به اینکه گرایش به آسیبهای اجتماعی به‌صورت پیمایشی در بخش کمی تحقیق اندازه‌گیری شده است فرمول مناسب برای برآورد حجم نمونه، فرمول کوکران است.

$$n = \frac{nt^2s^2}{nd^2 + t^2s^2}$$

مقدار واریانس معادل (۰/۷۵) و مقدار t ، ۱/۹۶ و مقدار d (دقت احتمالی مطلوب) به اندازه ۰/۰۵ و مقدار N در این پژوهش، جمعیت آماری یعنی تعداد مجموع خانوارهای شهر تبریز (تقریباً ۵۰۳۸۱۶ نفر) در نظر گرفته شده است. بنابراین حجم نمونه معادل ۱۰۷۵ نفر برآورد شد. گزینش نمونه بر اساس روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای نامتناسب بود. به این ترتیب که نمونه مذکور در دو گروه در چند مرحله بر اساس فازهای مسکن مهر، بلوک، مجتمع، ساختمان و واحد مسکونی و در سایر انواع مسکن تبریز بر اساس منطقه (مناطق ده‌گانه شهرداری تبریز)، خیابان، محله، کوچه و واحد مسکونی انتخاب شد. ابتدا از هر خوشه یک نمونه احتمالی انتخاب شد و سپس از اعضای خوشه نمونه (یک نمونه از هر خوشه منتخب)، یک نمونه احتمالی انتخاب شد. در هر مرحله، نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده بود.

$$n = \frac{(503816)(1/96)^2(0.7)}{(503816)(0.05)^2 + (1/96)^2(0.7)} = 1075$$

برخی سؤالات مطرح شده در پرسشنامه به صورت مقیاسهای چندگویه‌ای مطرح شده است، که علاوه بر بالا بردن میزان پاسخ‌گوئی هم امکان شناخت مقاصد ذهنی را فراهم می‌کند و هم امکان سنجش متغیرها در سطح فاصله‌ای و در نتیجه امکان بکارگیری آزمونهای پیشرفته آماری را فراهم ساخت. روایی آن از اعتبار صوری توسط اساتید راهنما و مشاور و پایائی آن نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و تأیید شد.

جدول (۳) مقدار آلفای کرونباخ برای مقیاسهای تحقیق

مقیاس	α	مقیاس	α
گرایش به آسیب	۰/۹۱۱	نابرابری اجتماعی	۰/۹۰۸
شهر سبز	۰/۸۷۹	سلامت	۰/۵۸۸
نابرابری امنیتی	۰/۸۹۱	سرمایه‌های اجتماعی	۰/۶۸۳
نابرابری توزیعی	۰/۸۱۷	نابرابری اقتصادی	۰/۷۵۴

برای آزمون استنباطی فرضیه‌ها و استخراج مدل از نرم‌افزار SmartPLS استفاده می‌شود. علت انتخاب PLS، محاسبات زیاد و کارایی آماری آن است. این روش تحلیل در برخورد با مسائل و مشکلات آماری از انعطاف‌پذیری بالایی برخوردار است و اجرای همزمان مدل‌سازی اکتشافی و تأییدی از ویژگیهای آن است. همچنین توان ساخت متغیرهای مکنون را دارد. لذا برای آزمون نظریات و تکوین آن در این پژوهش مناسب است (آذر و همکاران، ۲۰۱۳).

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی پژوهش، حاکی از آن است که، ۶۱.۷ درصد از کل پاسخگویان مرد و ۳۸.۳ درصد زن بوده‌اند. کمترین گروه سنی، کمتر از ۲۵ سال و بیشترین گروه سنی، بیشتر از ۶۵ سال بوده است. کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی بیشتر از ۶۵ سال با ۱/۸ درصد و افراد بین ۲۵-۳۵ سال با ۳۶ درصد بیشترین فراوانی نمونه تحقیق را تشکیل داده‌اند. ترکیب وضعیت تأهل نشان از آن دارد که افراد متأهل حدود ۶۲ درصد نمونه را تشکیل داده و افراد مجرد ۳۴/۷ درصد اعضای نمونه تحقیق را شامل شدند. ترکیب سطح تحصیلات نشان می‌دهد که بیشترین نسبت را دیپلمه‌ها با ۲۳/۹ درصد و بعد از آن لیسانسها ۱۸/۶ درصد نمونه را تشکیل داده‌اند. افراد دارای تحصیلات دکتری و حوزوی به ترتیب با ۱/۷ درصد و ۱/۴ درصد کمترین درصد اعضای نمونه تحقیق را به خود اختصاص داده‌اند. در ترکیب درآمد، ۳۴/۵ درصد پاسخگویان کمتر از یک میلیون تومان و ۳۹/۴ درصد آنها بین یک تا دو میلیون درآمد داشتند.

آزمون کیفیت مدل اندازه‌گیری انعکاسی

این شاخص توانایی مدل را در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر

پنهان متناظرشان می‌سنجد. مقادیر مثبت شاخص CVCom نشان‌دهنده کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری انعکاسی است.

جدول (۴) شاخص اشتراک کیفیت مدل اندازه‌گیری انعکاسی

ردیف	متغیر	CV COM
۱	نابرابری شاخصهای شهر سبز	۰/۶۰۸۴۷۱
۲	نابرابری امنیت اجتماعی	۰/۱۲۱۲۱۰
۳	نابرابری اقتصادی	۰/۵۱۲۶۷۳
۴	نابرابری توزیعی	۰/۲۹۵۴۸۸
۵	نابرابری اجتماعی	۰/۲۰۶۰۲۵
۶	نابرابری سرمایه اجتماعی	۰/۳۲۶۷۴۸
۷	نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور	۰/۳۵۲۷۷۹
۸	گرایش به آسیبهای اجتماعی	۰/۲۷۴۷۶۰

در صورتی که مقدار cvcom از ۰/۳۵ بزرگ‌تر باشد، مدل دارای کیفیت بالا و چنانکه مقدار شاخص ۰/۱۵ باشد نشان‌دهنده کیفیت متوسط مدل اندازه‌گیری انعکاسی است. ضمناً، مقدار ۰/۰۲ برای این شاخص نشان از کیفیت ضعیف مدل می‌باشد. یافته‌های جدول (۴) حاکی از آن است که کیفیت مدل اندازه‌گیری انعکاسی بالاست و این شاخصها توانایی بالای مدل را در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر پنهان متناظرشان نشان می‌دهند. باین‌وجود مقدار این شاخص برای متغیر نابرابری امنیت اجتماعی به ۰/۱۵ نزدیک و بالاتر است. بنابراین، توانایی این متغیرها در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر متوسط است؛ در صورتی که مقدار شاخص cvcom در متغیرهای دیگر بالاتر از ۰/۳۵ بوده و کیفیت بالای مدل اندازه‌گیری انعکاسی را نشان می‌دهد.

آزمونهای مدل ساختاری

معناداری ضریب مسیر: در سطح اطمینان ۹۰ درصد، ۹۵ درصد و ۹۹ درصد این مقدار به ترتیب با حداقل آماره t برابر با ۱/۶۴، ۱/۹۶ و ۲/۵۸ مقایسه می‌شود. در جدول (۵) معناداری ضرایب مسیر و معناداری آنها برای متغیرهای تحقیق آورده شده است.

جدول (۵) آماره‌های معناداری ضریب مسیر متغیرها در مدل ساختاری

متغیرها	نابرابری اجتماعی	گرایش به آسیبهای اجتماعی
نابرابری شاخصهای شهر سبز	۳۴/۶۷۷۱۵۳	۰/۰۹۷۱۵۵
نابرابری امنیت اجتماعی	۳/۲۷۲۷۷۴	۷/۲۸۶۲۸۷
نابرابری اقتصادی	۶۱/۰۷۸۸۴۶	۰/۲۶۱۸۱۰
نابرابری توزیعی	۸/۲۶۰۵۷۹	۲/۵۲۳۹۶۳
نابرابری سرمایه اجتماعی	۹۴/۵۹۹۷۱۹	۱۷/۲۶۶۹۴۹
نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور	۵/۷۹۴۹۹۳	۲/۴۱۸۲۸۰
نابرابری اجتماعی	-	۵/۷۰۷۶۳۰
سکونت در مسکن مهر	۱۱/۰۰۶۵۵۳	۴/۲۶۵۴۲۶

داده‌های جدول (۵) نشان می‌دهد، که روابط معنی‌داری بین نابرابری امنیت اجتماعی، نابرابری توزیعی، نابرابری سرمایه اجتماعی، نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور و نابرابری اجتماعی با شاخص متغیر وابسته گرایش به آسیب اجتماعی وجود دارد. همچنین رابطه معنادار بین سکونت در مسکن مهر با نابرابری اجتماعی و گرایش به آسیب نیز تأیید می‌شود. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، داده‌هایی که حداقل ضریب مسیر آنها از ۱/۹۶ بزرگ‌تر باشد با ۹۵ درصد اطمینان رابطه معناداری بین دو متغیر قابل پیش‌بینی است و روابطی که ضریب آنها از ۱/۹۶ کوچک‌تر است، نشان‌دهنده نبود رابطه معناداری و رد فرضیه می‌باشد. بنابراین، روابطی که

ضریب مسیر آنها در مدل کمتر از مقدار ۱/۹۶ بود، از مدل حذف شدند.

با توجه به یافته‌های جدول بالا می‌توان گفت با ۹۵ درصد اطمینان رابطه معنادار بین شاخص نابرابری اجتماعی با متغیر سکونت در مسکن مهر قابل پیش‌بینی است. علاوه بر آن، بین گرایش به آسیب‌های اجتماعی با هر یک از متغیرهای مستقل نابرابری امنیت اجتماعی، نابرابری توزیعی، نابرابری سرمایه اجتماعی، نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور و نابرابری اجتماعی با ۹۵ درصد اطمینان وجود رابطه معنادار قابل پیش‌بینی است.

ضریب مسیر بین شاخص گرایش به آسیب‌های اجتماعی با دو متغیر مستقل نابرابری اقتصادی و نابرابری شاخص شهر سبز کمتر از ۱/۹۶ بوده و معنادار نیست. در قسمت بعد، تمام روابط تأیید شده به همراه ضریب مسیر در معادلات رگرسیونی آمده است.

$$y = ax_1 + bx_2 + \dots + kx_n + e$$

(سکونت در مسکن مهر) = ۰/۳۵۴ = نابرابری اجتماعی

(سکونت مهر) + ۰/۰۵۵ + (نابرابری اجتماعی) = ۰/۲۰۱ = گرایش به آسیب

شاخص ضریب تعیین: معیار اصلی ارزیابی متغیرهای مکنون درون‌زا در مدل مسیر تأییدی است. مقادیر ۰/۶۷، ۰/۳۳ و ۰/۱۹ برای متغیرهای مکنون درون‌زا به ترتیب قابل توجه، متوسط و ضعیف توصیف شده است.

جدول (۶) آماره‌های ضریب تعیین شاخصهای جزء ضریب تعیین در مدل ساختاری

ردیف	متغیر	R ²
۱	نابرابری اجتماعی	۰/۱۱۰۳۶۴
۲	گرایش به آسیب‌های اجتماعی	۰/۳۷۵۸۵۲

به تعداد متغیرهای مکنون درون‌زا R² وجود دارد؛ بدین معنا که چه تعداد از رفتار متغیرهای درون‌زا به وسیله متغیرهای برون‌زا تعیین می‌شود؟ از آنجاکه در این تحقیق، دو متغیر مکنون

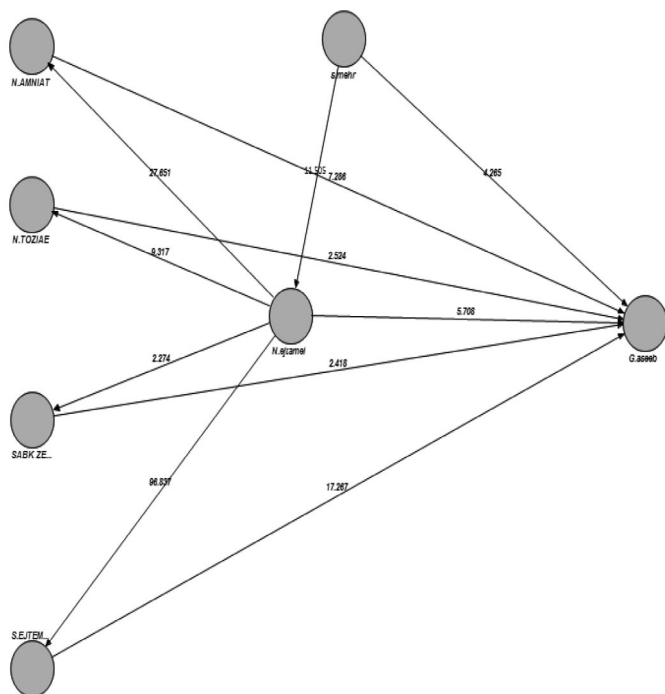
درون‌زا وجود دارد، دو معادله رگرسیونی ایجاد می‌شوند. معادلات رگرسیونی با توجه به ضریب مسیر معناداری تأیید شده برای متغیرهای درون‌زا در زیر آمده است: با توجه به داده‌های جدول، ضریب تعیین فوق و معادلات رگرسیون ملاحظه می‌شود، که مقدار ضریب تعیین برای شاخص نابرابری اجتماعی کمتر از ۰/۱۹ است. بنابراین متغیر برون‌زای سکونت در مسکن مهر در حد ضعیف رفتار نابرابری اجتماعی را تعیین می‌کنند. این مقدار برای شاخص گرایش به آسیب‌های اجتماعی بیشتر از ۰/۳۵ بوده بنابراین متغیرهای برون‌زا (مستقل) به شکل متوسط رفتار متغیرهای درون‌زای گرایش به آسیب‌های اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند. به عبارت دیگر، نابرابری اجتماعی و سکونت در مسکن مهر ۳۸ درصد بر رفتار متغیر وابسته گرایش به آسیب تأثیر داشته‌اند. شاخص اندازه اثر: کوهن برای تعیین شدت رابطه میان متغیرهای پنهان مدل، این معیار را معرفی نمود. این شاخص، سهم هر کدام از متغیرهای برون‌زا (متغیر مستقل) به صورت مستقل در مقدار ضریب تعیین کل یک متغیر درون‌زا را نشان می‌دهد:

$$F^2_{(B \text{ بر } A)} = \frac{R^2_{included} - R^2_{excluded}}{1 - R^2_{included}}$$

جدول (۷) شاخص اندازه اثر برون‌زاهای بر درون‌زاهای جزء

ردیف	متغیر	اندازه اثر
۱	نابرابری امنیت اجتماعی	۰/۱۱۶۲۱
۲	نابرابری توزیعی	۰/۰۷۵۸۵
۳	نابرابری اجتماعی	۰/۲۱۲۸۳
۴	نابرابری سرمایه اجتماعی	۰/۰۴۵۸۵
۵	نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور	۰/۱۷۵۶۰
۶	سکونت در منزل مهر	۰/۱۲۰۳۶

شکل (۲) مدل ساختاری تحقیق

همان‌طور که گفته شد، این شاخص اثر هرکدام از متغیرهای برون‌زا را به صورت مستقل در مقدار ضریب تعیین کل یک متغیر درون‌زا نشان می‌دهد. ملاحظه اثرات هرکدام از متغیرهای برون‌زا در جدول فوق و مشاهده میزان تفاوت در اندازه اثر هرکدام از آنها ما را به این نتیجه می‌رساند، که اثر هرکدام از متغیرهای برون‌زا در مقدار کل ضریب تعیین درون‌زا به شکل یکسان نبوده، به‌طور مثال، میزان تأثیر متغیرهای مستقل نابرابری امنیت اجتماعی، نابرابری توزیعی، نابرابری سرمایه اجتماعی، نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور و نابرابری اجتماعی به ترتیب ۰/۱۱، ۰/۰۷۵، ۰/۰۴۵، ۰/۱۷۵ و ۰/۲۲ درصد از مقدار ضریب تعیین متغیر

درون‌زای فوق را به خود اختصاص داده‌اند. همین‌طور تأثیر متغیر مستقل سکونت در مسکن مهر بر متغیر درون‌زای گرایش به آسیب اجتماعی ۰/۱۲ درصد از مقدار ضریب تعیین را به‌صورت مستقل به خود اختصاص داده است. به هر صورت، این مسئله نشان‌دهنده تأثیر این عوامل (برون‌زاها) و پیش‌بینی رفتار متغیرهای درون‌زا به‌صورت مستقل است. اندازه این شاخص با نگاه دوباره به جدول نکات بیشتری را نشان می‌دهد.

معناداری ضریب مسیر فرضیه‌های اصلی تحقیق: در زیر ابتدا مدل ساختاری و جدول ضریب مسیر جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق آورده می‌شود.

جدول (۸) ضریب مسیر بین متغیرهای برون‌زا و درون‌زای تحقیق

متغیرها	t
نابرابری امنیت -> گرایش به آسیب	۷/۲۸۶۲۸۷
نابرابری توزیعی -> گرایش به آسیب	۲/۵۲۳۹۶۳
نابرابری اجتماعی -> گرایش به آسیب	۵/۷۰۷۶۳۰
نابرابری اجتماعی -> نابرابری امنیت	۲۷/۶۵۱۰۳۷
نابرابری اجتماعی -> نابرابری توزیعی	۹/۳۱۷۰۷۲
نابرابری اجتماعی -> سرمایه اجتماعی	۹۶/۸۳۷۱۱۹
نابرابری اجتماعی -> سبک زندگی سلامت‌محور	۲/۲۷۳۸۳۰
سرمایه اجتماعی -> گرایش به آسیب	۱۷/۲۶۶۹۴۹
سبک زندگی سلامت‌محور -> گرایش به آسیب	۲/۴۱۸۲۸۰
سکونت در مسکن مهر -> گرایش به آسیب	۴/۲۶۵۴۲۶
سکونت در مسکن مهر -> نابرابری اجتماعی	۱۱/۵۰۴۹۹۱
گرایش به آسیبهای اجتماعی -> نابرابری اقتصادی	۰/۰۲۶
گرایش به آسیبهای اجتماعی -> نابرابری شاخصهای شهرهای سبز	۷/۲۸۶۲۸۷

همان گونه که در جدول (۸) مشاهده می شود، ضریب مسیر بین نابرابری امنیت اجتماعی و گرایش به آسیبهای اجتماعی برابر ۷/۲۸ است که این مطلب نشان دهنده معناداری ضرایب مسیر بین سازه های تحقیق است. بنابراین نتیجه می گیریم نابرابری امنیت اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی تأثیر دارد.

ضریب مسیر بین نابرابری توزیعی و گرایش به آسیب اجتماعی برابر ۲/۵۲ می باشد این مطلب بیانگر معناداری تأثیر نابرابری توزیعی بر گرایش به آسیب اجتماعی است.

ضریب مسیر بین نابرابری سرمایه اجتماعی با گرایش به آسیبهای اجتماعی برابر ۱۷/۲۶ است که نشان دهنده معناداری ضرایب مسیر بین سازه های تحقیق است. بنابراین تأثیر ضریب مسیر نابرابری سرمایه اجتماعی با گرایش به آسیبهای اجتماعی معنادار می باشد.

ضریب مسیر بین نابرابری شاخص کیفیت سبک زندگی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی برابر ۲/۴۲ می باشد این مطلب بیانگر معناداری تأثیر شاخص کیفیت سبک زندگی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی است. بنابراین نتیجه می گیریم که گرایش به آسیبهای اجتماعی توسط نابرابری شاخص کیفیت سبک زندگی قابل پیش بینی است.

ضریب مسیر بین نابرابری اقتصادی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی برابر ۰/۰۲۶ است که این مطلب نشان دهنده عدم معناداری ضرایب مسیر بین سازه های تحقیق است. بنابراین نتیجه می گیریم که تأثیر نابرابری اقتصادی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی معنادار نیست.

ضریب مسیر بین نابرابری شاخص شهر سبز و گرایش به آسیبهای اجتماعی برابر ۰/۰۹۷ می باشد این مطلب بیانگر عدم معناداری تأثیر نابرابری شاخص شهر سبز بر گرایش به آسیبهای اجتماعی است. چراکه در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با خطای ۰/۰۵ کوچکتر از حد آستانه ای ۱/۹۶ است.

ضریب مسیر بین نابرابری اجتماعی و گرایش به آسیب اجتماعی برابر ۵/۷۰ می باشد این مطلب بیانگر معناداری تأثیر نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیب اجتماعی است.

ضریب مسیر بین سکونت در مسکن مهر و گرایش به آسیبهای اجتماعی برابر ۱۱/۵۰ است که این مطلب نشان‌دهنده معناداری ضرایب مسیر بین سازه‌های تحقیق است. بنابراین نتیجه می‌گیریم تأثیر سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی قابل پیش‌بینی است.

ضریب مسیر بین سکونت در مسکن مهر و نابرابری اجتماعی برابر ۱۱/۵۰ است و این مطلب بیانگر معناداری تأثیر نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیب اجتماعی است.

شاخص افزونگی Red CV

شاخص افزونگی شاخص کیفیت مدل ساختاری نیز گفته می‌شود. معروف‌ترین شاخص اندازه‌گیری کیفیت مدل ساختاری، شاخص استون - گایسلر است. مقادیر بالای صفر نشان‌دهنده توانایی بالای مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن است (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹).

جدول (۹) شاخص افزونگی کیفیت مدل ساختاری

ردیف	متغیر	CV Red
۱	نابرابری امنیت اجتماعی	۰/۱۲۷۵۷۱
۲	نابرابری توزیعی	۰/۰۶۳۰۸۰
۳	نابرابری اجتماعی	۰/۰۲۳۲۴۰
۴	نابرابری سرمایه اجتماعی	۰/۳۲۵۰۳۴
۵	نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور	۰/۰۴۸۴۲۲
۶	گرایش به آسیبهای اجتماعی	۰/۱۹۶۵۰۷

این آزمون کیفیت مدل ساختاری را بیان می‌کند؛ بدین معنا که آیا کیفیت پیش‌بینی مدل بالا است یا خیر و آیا متغیرهای مناسبی در قالب مدل ساختاری قرار گرفته‌اند یا خیر. نیز، روابط فرضیات پژوهشی مناسب انتخاب شده‌اند یا خیر. مقادیر ۰/۳۵ و ۰/۱۵ و ۰/۰۲ برای

مدل به ترتیب قابل توجه، متوسط و ضعیف توصیف شده است. همان طور که از یافته‌های جدول ملاحظه می‌شود، مقدار این شاخص برای متغیرهای درون‌زای تغییرات اعتقادی و تغییرات اجتماعی به ترتیب برابر ۰/۱۹ و ۰/۱۰۵ بوده، که حاکی از کیفیت متوسط مدل ساختاری برای این دو متغیر است. مقدار این شاخص برای متغیرهای درون‌زای تغییرات قشربندی و تغییرات تعاملی به ترتیب برابر با ۰/۳۱۲ و ۰/۳۰۵ است، که نشان می‌دهد کیفیت این مدل برای پیش‌بینی تغییرات این دو متغیر بالا است.

آزمون کلی کیفیت مدل PLS

این شاخص، مجذور ضرب دو مقدار متوسط مقادیر اشتراکی و متوسط ضرایب تعیین است. مقادیر ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به ترتیب ضعیف، متوسط و قوی توصیف شده است

$$GOF = \sqrt{(communality) \times (R\ square)}$$

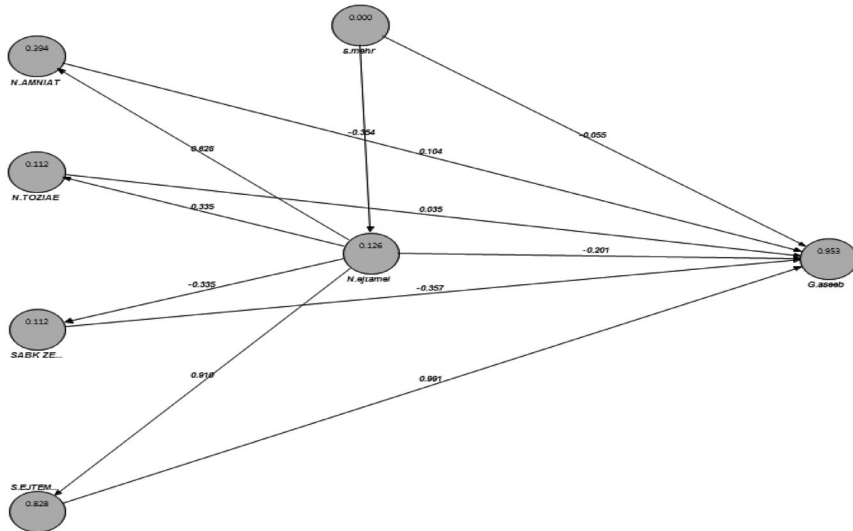
در ادامه برای اثبات کیفیت مدل تحقیق شاخص Gof برای کلی مدل محاسبه شد. بر اساس مقدار ضریب تعیین و شاخص پایایی اشتراکی برای متغیرهای مدل تحقیق مقدار Gof برابر ۰/۵۸ تعیین شد، که نشان‌دهنده کیفیت قوی مدل PLS است. در زیر روش محاسبه این شاخص آمده است:

$$Gof = \sqrt{0/509 + 0/664} = 0/58$$

همان طور که ملاحظه می‌شود، مقدار Gof برابر ۰/۵۸ بوده که از ۰/۳۶ بیشتر است که به مقدار بسیار زیادی کیفیت کلی مدل PLS را پوشش می‌دهد. مدل نهایی PLS در زیر آورده شده است:

شکل (۳) مدل نهایی - کیفیت کلی مدل تحقیق

بنابراین در خاتمه باید اذعان داشت، که بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل مدل و مقایسه مقادیر و آزمونهای مختلف روابط بین گرایش به آسیبهای اجتماعی با هر یک از متغیرهای برون‌زای سکونت در مسکن مهر و نابرابری امنیت اجتماعی، نابرابری توزیعی، نابرابری سرمایه اجتماعی، نابرابری شاخص زندگی سلامت‌محور و نابرابری اجتماعی قابل پیش‌بینی بوده و دو متغیر نابرابری اقتصادی و نابرابری شاخصهای سبز زندگی از مدل خارج شدند.

بحث

آزمون فرضیه اصلی تحقیق نشان داد که سکونت در مسکن مهر به تبع تأثیر بر ابعاد نابرابری، بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مؤثر است. بر اساس نظریه برگس (۱۳۵۸) که معتقد بود در منطقه انتقالی، به دلایلی چون: سطح بالای تحرک جمعیت، نرخ بالای مهاجرت، ویرانی خانه‌ها و تراکم جمعیت، بالاترین نرخ جرم و بزهکاری مشاهده می‌شود. بی‌ثباتی جمعیتی و بوم‌شناختی در منطقه انتقالی موجب تخریب توانایی کارکردی نهادهای اجتماعی از قبیل: خانواده و کنترل رفتار ساکنان می‌شود. از طرفی، ارزشهای سنتی فرهنگ قومی توان متقاعدسازی نوجوانان و جوانان را نداشته و آنان به یک وضعیت حاشیه‌ای کشیده می‌شوند. در نتیجه، فاقد هویت‌های گروهی و مرجع‌هایی می‌شوند که آنان را به سمت رفتاری که در جامعه مورد پذیرش است سوق دهد. در چنین شرایطی، گروه‌های همسال و گروه‌های همسال بزهکار جای خالی را پر کرده و راه‌حلهایی برای خروج از این وجود حاشیه‌ای ارائه می‌دهند. در وضعیتی که هیچ گروهی به‌عنوان یک گروه مرجع در صحنه حاضر نباشد، تداوم انزوا و تنهایی موجب ارتکاب رفتارهای بزهکارانه‌ای نظیر: استفاده از مواد مخدر و انحرافات جنسی می‌شود (احمدی، ۲۰۰۶). در این چارچوب مسکن مهر، وضعیت فضایی «منطقه انتقالی» را دارد. به تعبیر نظریه‌پردازان این رویکرد، زمینه برای انحرافات شهری مساعد می‌شود. این یافته در زیرشاخه‌ها و ابعاد سازه‌ای متغیرها، به ترتیب در فرضیه‌های فرعی، به ترتیب زیر آزمون شده و نتایج حاصله به مدل نهایی پژوهش و تأیید برازش مدل ختم گردید.

در آزمون (نابرابری امنیت اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی در مسکن مهر)؛ ضریب مسیر بین نابرابری امنیت اجتماعی و گرایش به آسیبهای اجتماعی در مسکن مهر بیانگر معناداری تأثیر نابرابری امنیت اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی در مسکن

مهر است. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت نابرابری امنیت اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی ساکنین مسکن مهر بیشتر از غیر ساکنان مؤثر بوده است. این یافته با تحقیقات جهانی (۲۰۰۷)، بابایی و قربان‌پور (۲۰۰۴)، حاتمی‌نژاد و همکاران (۲۰۰۳) تطبیق دارد. بر طبق تحقیقات انجام شده و پایه نظری مطرح‌شده متغیرهای فضایی همچون تراکم جمعیتی بالا، فشردگی فضا از جمله مواردی است که مسکن مهر مورد مطالعه به چشم می‌خورد و این موجب احساس نابرابری امنیتی می‌شود.

در آزمون (نابرابری توزیعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر)؛ ضریب مسیر بین نابرابری توزیعی و گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر بیانگر معناداری تأثیر نابرابری توزیعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر است. برای تعیین تأثیرگذاری نابرابری توزیعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر از ضرایب بارهای عاملی استاندارد شده، استفاده شد که به‌طور دقیق و روشن درصد واریانس نابرابری توزیعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر را تبیین می‌کند. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت نابرابری توزیعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی بر ساکنین مسکن مهر بیشتر از غیر ساکنین مؤثر است. این یافته با تحقیقات رجایی (۲۰۱۵)، بابایی و قربان‌پور (۲۰۱۵) و محمودی (۲۰۱۴) تطبیق دارد. نتایج این تحقیقات نشان‌دهنده دسترسی پایین و ناعادلانه به امکانات در سطح مسکن مهر است. این امر بیانگر عدم برنامه‌ریزی صحیح برای تأمین امکانات مختلف آموزشی، بهداشتی، رفاهی و... در سطح مسکن مهر است، عدم دسترسی بهینه به کاربریهای مورد نیاز (تجاری، درمانی و...) هم از جمله عوامل مورد تطبیق یافته حاضر با تحقیقات ذکر شده می‌باشد.

در آزمون (نابرابری سرمایه اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر)، ضریب مسیر بین نابرابری سرمایه اجتماعی و گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر بیانگر معناداری نابرابری سرمایه اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر است. برای تعیین تأثیرگذاری نابرابری سرمایه اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر از

ضرایب بارهای عاملی استاندارد شده، استفاده شده است که به طور دقیق و روشن درصد واریانس گرایش به آسیبهای شهری متأثر از سکونت در مسکن مهر را تبیین می‌کند. بورديو در نظریه معروف ابعاد سرمایه، جایگاه و مسیر فرد، گروه یا نهاد در فضای اجتماعی را وابسته به برخورداری از سرمایه اجتماعی، فرهنگی و نمادین و تغییرات در حجم و ترکیب این چهار نوع سرمایه در طول زمان می‌داند. این یافته با تحقیقات کلانتری و حسینی‌زاده (۲۰۱۶) و زاهدی و دیگران (۲۰۰۸) تطبیق دارد. با استناد به پایه نظری، وضعیت سکونت در مسکن مهر وضعیتی تلقی شده است که محرومیت اجتماعی را برای ساکنانش به لحاظ ترد و تفکیک قشری به بازتولید نابرابری در سرمایه‌های اجتماعی دامن می‌زند. همچنین از نظر او سرمایه اجتماعی وابسته به سرمایه اقتصادی است و سودمندی آن در افزایش سرمایه اقتصادی است. بورديو چهار نوع سرمایه فوق‌الذکر را قابل تبدیل به یکدیگر می‌داند، به این دلیل افراد و گروهها پیوسته در تلاش‌اند تا به وسیله راهبردهای باز تبدیل، یک نوع از سرمایه را به نوع دیگر تبدیل کنند و از این طریق جایگاه خود را در فضای اجتماعی حفظ کرده یا بهبود بخشند. لذا یافته‌ها نشانگر آن است که، تفکیک اجتماعی حاصل از فضای شهری مسکن مهر، در کاهش سرمایه‌ها مؤثر بوده و هزینه‌های اجتماعی را برای دولتها و سیاستمداران افزایش خواهد داد و لذا کاهش سرمایه‌ها بر گرایش به آسیبها و انحرافات اجتماعی مؤثر خواهد بود. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت نابرابری سرمایه‌های اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی ساکنین مسکن مهر بیشتر از غیر ساکنین مؤثر واقع شده است. در آزمون (نابرابری سبک زندگی سلامت‌محور بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر)؛ ضریب مسیر بین نابرابری سبک زندگی سلامت‌محور و گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر بیانگر معناداری نابرابری سبک زندگی سلامت‌محور بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر است. برای تعیین میزان تأثیرگذاری نابرابری سبک زندگی سلامت‌محور بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر از ضرایب بارهای عاملی استاندارد شده، استفاده

شده است که به‌طور دقیق و روشن درصد واریانس نابرابری سبک زندگی سلامت‌محور بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر را تبیین می‌کند. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت نابرابری سبک زندگی سلامت‌محور بر گرایش به آسیبهای اجتماعی ساکنین مسکن مهر بیشتر از غیر ساکنین تأثیر دارد. این یافته‌ها با یافته‌های جعفرزاده (۲۰۱۶) تطبیق دارد.

در آزمون (نابرابری اقتصادی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر)؛ ضریب مسیر نابرابری اقتصادی و گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر بیانگر معناداری تأثیر نابرابری اقتصادی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر نیست.

در آزمون (نابرابری شاخص شهر سبز بر گرایش به آسیبهای اجتماعی در مسکن مهر)؛ ضریب مسیر نابرابری شاخص شهر سبز و گرایش به آسیبهای اجتماعی در مسکن مهر بیانگر معناداری نابرابری شاخص شهر سبز بر گرایش به آسیبهای اجتماعی در مسکن مهر نیست. این یافته مغایر با آرمان چشم‌انداز شهرهای سبز ابنزر هوارد (۱۹۵۹) است. وی بر ایجاد شهرهایی بدون تمرکز با چشم اندازهای فراخ تأکید می‌نمود و معتقد بود: شهرهای تازه می‌توانند در حومه‌های شهر ساخته شوند؛ افراد می‌توانند از امکانات مشترک همانند مدارس و کارگاهها استفاده کنند ... و اینکه این اختیار را داشته باشند که خانه خودشان را در محدوده‌های سبزی که برای آن کار طراحی شده‌اند بنا کنند. به‌طورکلی طرح ایجاد شهرهای سبز ریشه در دو تفکر و یا ایده‌آل عمده داشت: ۱- اندیشه مربوط به اصلاح ظاهر شهرها: تا پیش از قرن نوزدهم میلادی فقدان استانداردهای مسکن موجب ایجاد خانه‌هایی کوچک، بی‌کیفیت، توأم با مخاطرات بهداشتی و با معماری نامناسب گردیده بود که ظاهری زشت و نامتناسب برای شهرها را به همراه داشت. ۲- اندیشه‌ای معطوف به حفظ محیط‌زیست. پس از جنگ جهانی دوم نیز طرح ساختن چنین شهرهایی تداوم یافت. «در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی نیز این شهرها همراه با حلقه‌ای بیرونی از بنگاههای املاک بودند، معمولاً قسمتی از سیستم پاک‌سازی درون شهرها از خانه‌های زیر استاندارد و گسیل کردن مردم به‌جایی محسوب می‌شدند که

قبلاً به وسیله برنامه ریزان مسکن به عنوان محل‌هایی بهتر از جایگاه نخستین آنها در نظر گرفته شده بودند». بلک مور (۲۰۰۶) معتقد است اندیشه ایجاد شهرهای برنامه ریزی شده و شهرهای سبز در سیاست گذاری مسکن و شهرسازی بریتانیا تأثیری شگرف گذارد و موجب تحقق دو ایده آل اصلی آن یعنی دخالت دولت در امر مسکن و برنامه ریزی دولتی برای محیط زیست گردید. اما در مورد مسکن مهر شاخصهای شهر سبز به شکل گسترده ای نقض می شود.

در آزمون (نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر): ضریب مسیر بین نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر بیانگر معناداری تأثیر نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر است. برای تعیین تأثیر گذاری نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر از ضرایب بارهای عاملی استاندارد شده، استفاده گردیده است که به طور دقیق و روشن درصد واریانس نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی مسکن مهر تبیین می کند. بر اساس یافته ها می توان گفت نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیبهای اجتماعی برای ساکنین مسکن مهر بیشتر از غیر ساکنین مؤثر هست. این یافته با یافته های پژوهش کلانتری و حسینی زاده (۲۰۱۵) تطبیق دارد. همچنین بر اساس پژوهش مسکن و شهرسازی (۲۰۱۱) در این طرح سرانه مربوط به بخش سرپوشیده مسکن در حد مطلوبی تأمین شده است و بخش اعظم کمبود زمینهای گفته شده مربوط به قسمتهای باز مسکونی و نیز مربوط به عدم تأمین سرانه های خدماتی ناشی از عدم توجه به سلسله مراتب شهری «ناحیه، برزن، محله، واحد همسایگی و...» است. این کمبودها تراکمهای بالای جمعیتی را در محوطه مسکن مهر باعث شده است. در برنامه ریزی فضای کالبدی آنچه کیفیت فضای شهری را در این نمونه ها به شدت کاهش می دهد، بار جمعیتی اضافی و سنگین تحمیل شده بر شهر است که موجب کاهش آسایش روانی ساکنان و کاهش توان مراکز خدماتی در خدمت رسانی به آنها می شود. بر طبق دیدگاه محرومیت اجتماعی، نابرابری اجتماعی زمانی اتفاق می افتد که افراد گروههای یک جامعه

قادر به مشارکت کامل در اجتماعی که در آن سکونت دارند نباشند. و درجایی اتفاق می‌افتد که افراد و گروهها به‌طور غیرارادی از فرصت مشارکت در امور اجتماعی محروم می‌شوند. بنابراین مسکن مهر به‌عنوان سرپناهی برای افشار کم‌درآمد و محروم جامعه در جهت تحقق این امور حرکت نکرده و موجب افزایش احساس نابرابری اجتماعی گردیده است.

در آزمون (سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی)؛ ضریب مسیر بین سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی بیانگر معناداری تأثیر سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی است. برای تعیین تأثیر‌گذاری سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی از ضرایب بارهای عاملی استاندارد شده، استفاده گردیده است که به‌طور دقیق و روشن درصد واریانس سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی تبیین می‌کند. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت سکونت در مسکن مهر بر گرایش به آسیبهای اجتماعی ساکنین بیشتر از غیر ساکنین تأثیرگذار بوده است. این یافته با یافته‌های جهانی (۲۰۱۶) و بهمنی (۲۰۱۵) تطبیق دارد. پارک و برگس (۱۳۵۸) در تبیین انحرافات و آسیبهای اجتماعی بر متغیرهایی که با پدیده شهرنشینی ارتباط داشت تمرکز کردند. برخی از این متغیرهایی که انحرافات را در فضای شهری دامن می‌زنند عبارت بودند از: زبان، قومیت، مهاجرت، حوزه‌های سکونتگاهی و تراکم جمعیت. با استناد بر یافته‌های تحقیقاتی فوق و همسو نظریه مذکور، مسکن مهر با داشتن شاخصهای تراکم جمعیتی بالا، تفکیک و جدایی‌گزینی و دامن زدن به مهاجرت افراد و از جهت جامعه‌شناختی تعارض فرهنگی، گمنامی و خلأ هنجاری (آنومی)، در معرض خطر بالای آسیبهای شهری قرار دارد. همچنین در نظریه بوم‌شناختی انحراف، پارک بر این باور بود که نواحی شهری از انگیزه‌ها و غرایز ساکنان ممانعت می‌کند و باعث انحرافات اجتماعی می‌شود. بر اساس نظریه برگس نیز که الگوی نوع آرمانی نام دارد، جامعه صنعتی کلان‌شهر از ۵ منطقه سکونتگاهی (منطقه تجاری-مرکزی، منطقه انتقالی، منطقه سکونتگاهی کارگران، منطقه سکونتگاهی طبقه متوسط و منطقه با کمترین جرم) به شکل دوایر متحد‌المركز از مرکز به پیرامون است.

در آزمون (سکونت در مسکن مهر بر افزایش نابرابری اجتماعی) ضریب مسیر بین سکونت در مسکن مهر و نابرابری اجتماعی بیانگر معناداری تأثیر نابرابری اجتماعی بر گرایش به آسیب اجتماعی است. این یافته با یافته‌های پژوهش مسکن و شهرسازی (۲۰۱۴) همخوانی دارد که بر آن است اگر روندی که توسعه ساخت‌وسازهای پروژه‌های مسکن مهر طی می‌کند ادامه یابد کماکان توجهی به تأمین خدمات و سایر مایحتاج و نیازهای مردم در یک محیط مسکونی نشود و صرفاً واحد مسکونی تولید شود مجموعه‌های وسیع ساخته‌شده، تقریباً خالی از سکنه می‌شود و تنها اقشار اجتماعی خاصی بنا به اجبار و گونه‌ای موقتی ساکن می‌شوند و انصراف فزاینده متقاضیان به وجود خواهد آمد تأخیر در ایجاد زیر ساخته‌ای ضروری و تأسیسات زیر ساخته‌ای ضروری (خدمات فرهنگی ایران آب، برق، مخابرات حمل و نقل و غیره) و تأسیسات روساختی (خدمات فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، فضای، امنیتی و انتظامی) زمینه تبدیل زندگی در مجموعه‌ها را به نوعی آلونک‌نشینی فراهم خواهد آورد که این مورد همسو با فقر شهری پیامدهای گسترده اجتماعی فرهنگی و حتی سیاسی را سبب خواهد شد.

نهایت در کوتاه‌مدت پروژه مسکن مهر با مشکلات متعددی روبروست. محدودیت مالی در سرمایه‌گذاری و مکان‌یابی پروژه‌ها باعث شده است تا عملاً این پروژه با عدم تقاضای کافی روبرو باشد. این وضعیت باعث بروز مشکلات متعددی برای مسئولان دولتی و بخش خصوصی دخیل در ساخت پروژه شده است که نهایتاً برای جذب جمعیت به شیوه‌های مختلف متوسل شده است. اما آنچه به‌طور مشخص در اینجا مورد توجه است، وضعیت و شرایط زندگی برای افرادی است که برای کوتاه‌مدت در واحدهای ساخته‌شده ساکن خواهد شد. همچنین بر اساس رویکرد محرومیت اجتماعی، محرومیت اجتماعی زمانی اتفاق می‌افتد که افراد و گروه‌ها یک جامعه قادر به مشارکت کامل در اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند نباشند. نتیجه اینکه درآمد، تواناییها و سایر مشخصه‌های افراد فقیر، به‌طور غیرقابل‌تصور از استانداردهای جامعه و نیز گروهی که به آن تعلق دارند فاصله می‌گیرد. بر این اساس فقر

یک ساختار اجتماعی است و اغلب به‌عنوان مشخصه‌ای برای گروه‌های خاص همچون زنان، کهن‌سالان و معلولین شناخته می‌شوند. مهمترین ویژگی این رویکرد این است که تنها بر پیامدهای ناشی از محرومیت اجتماعی تمرکز نمی‌کند بلکه بر فرایندی که منجر به آن می‌شود را نیز موردتوجه قرار می‌دهد. برخی از نظریه‌پردازان، فقر را ناتوانی در مشارکت اجتماعی می‌دانند و فضای مفهومی فقر را با استفاده از مفهوم «طرد اجتماعی» موردبحث قرار داده‌اند. در این دیدگاه طرد اجتماعی زمانی رخ می‌دهد که افراد جامعه قادر به مشارکت در اجتماع نباشند. و درجایی اتفاق می‌افتد که افراد و گروهها به‌طور غیرارادی از فرصت مشارکت در امور اجتماعی محروم می‌شوند.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

مقاله حاضر از رساله دکتری سعید ایرانی استخراج شده است و دکتر منصور حقیقتیان و دکتر اصغر محمدی به ترتیب نقش استاد راهنما و استاد مشاور را به‌عهده داشته‌اند.

منابع مالی

در پژوهش حاضر تمامی هزینه‌ها بر عهده نگارنده بوده و هیچ‌گونه حامی مالی نداشته است.

تعارض منافع

با پژوهش‌های پیشین نویسندگان تعارضی ندارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در پژوهش حاضر سعی شد که تمامی منشورهای حرفه‌ای مکتوب و مدون و همچنین «اصولی نانوشته» اخلاق علمی و دانشگاهی رعایت شود.

- August, M. (2016). It's all about power and you have none: The marginalization of tenant resistance to mixed-income social housing redevelopment in Toronto, Canada. *Resistance to social housing transformation*, 57, 25–32.
- Azar, A Gholamzadeh, R. Ghanvat, M. (2012). *Route Modeling - Structural Management: Using SmartPLS Software*. Tehran: A look of knowledge. (in Persian)
- Babaee, M. And ghorbanpour, m. (2012). Dimensions of Mass Crime Police. *Quarterly Journal of Criminal Investigation*, 2 (3), 33-55. (in Persian)
- Bahmani, u (2013). *Mehr housing policy assessment in providing housing for low-income urban groups*. Undergraduate Master's thesis, Tarbiat Modares University, Tehran. (in Persian)
- Becchioa, C., Belloa, C., Corgnatia, S. P. & Ingaramob, L. (2016). Influence of Occupant Behaviour Lifestyle on an Italian Social Housing. *Energy Procedia*, 101, 1034–1041.
- Biranvand, M. (2011). *Review the weaknesses and strengths of the Mehr housing assignment and provide corrective solutions to achieve the goals*. Master's dissertation unpublished, Payame Noor University, Tehran Branch. (in Persian)
- Boys, b. (2009). *Investigating the Participation Rate of Members in Mehr Housing Cooperatives and its Effective Factors in Mashhad*, 2009, Undergraduate Master's Degree Program, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad.
- Brady Anamradnejad, M. (2010). An Entry on Urban Poverty with an Emphasis on Housing Poverty in Urban Urban Provinces. *Quarterly journal of human geography*, 1 (3), 82-67.
- Breukersa, S., Mourika, R. M., van Summerena, L. F. M., Verbongb, G. P. J. (2017). Institutional 'lock-out' towards local self-governance? Environmental justice and sustainable transformations in Dutch social housing neighbourhoods. *Energy Research & Social Science* , 23, 148–158.
- Cesar, S., Lima R., Marcelo N. Daniel, . (2016). ZEIS maps: Comparing areas to be earmarked exclusively for social housing in São Paulo city. *Land Use Policy*, 58, 445–455.
- Come on, ya. (1392). *Spatial-Spatial Appropriateness of the Mehr City Plan in Yazd*, Undergraduate Master's Thesis, Yazd University, Yazd.

- Copiello, S. (2016). Leveraging energy efficiency to finance public-private social housing projects. *Energy Policy*, 96, 217–230.
- Dari Pour, N (2016). *Investigation of social consequences of spatial separation of Mehr Mehr (case study: Omidieh city)*. Undergraduate Master's thesis, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz. (in Persian)
- Escamilla, E. Z., Habert, G. & Wohlmuth, E. (2016). When CO2 counts: Sustainability assessment of industrialized bamboo as an alternative for social housing programs in the Philippines. *Building and Environment*, 103, 44–53.
- Escadón, R., Suárez, R. & Sendra, J. J. (2016). Protocol for the Energy Behaviour Assessment of Social Housing Stock: The Case of Southern Europe, Sustainable Built Environment Tallinn and Helsinki Conference SBE16 — *Build Green and Renovate Deep*, 96, 907–915
- Fathi, M. (2015). *Social Impact Assessment (ETA) of the Mehr Project of Ardebil*. Undergraduate Master's Degree, Islamic Azad University, Khalkhal Unit. (in Persian)
- Global, f. (2017). *Evaluating the location of Mehr Housing Projects with physical and environmental approach in Ilam city using GIS method (case study: Ilam city)*. Undergraduate Master's Degree Program in West Higher Education Institute, Ilam.
- Goleštani, P., Mahmoudi Zarandi, M. Soheyli, C. (2015). *Mehr Housing Project Evaluation in Conformity with the Means and Principles of Urban Planning and Architecture (Case Study of Mehr Alborz Mahdasht Housing)*. Iranian Conferences, The First National Conference on New Horizons in Empowerment and Sustainable Development of Architecture, Civil, Tourism, Energy and the Urban and Rural Environment, Hegmataneh Environment Assessment Center, August 8th. (in Persian)
- Gorbanpour is cool. (2015) *Crime Investigation of the Seal Housing Policy*. Master's dissertation, International Imam Khomeini International University, Qazvin. (in Persian)
- Haji Rahimi, M. (2014). *Pathology of Mehr Housing with Social Sustainability Approach Case Study of Mehr Housing City*. Undergraduate Master's Thesis, Shahid Rajaei Tarbiat Modares University, Tehran. (in Persian)

- Hassanzadeh, S. Bahrami, B. (2014). *The Effect of the Public Green Space of Residential Complexes on Improving the Social Life of Its Users (Case Study: Mayan Bahar Sanandaj Housing)*. Conferences in Iran, First National Conference on Geography, Urban Development and Sustainable Development, Koomesh Environmental Society, 8 Esfand. (in Persian)
- Hataminejad h Mansoori b Current, m. (2014). Explaining the role of urban spaces in preventing crime and creating security. *Quarterly Sepehr*, 22 (87), 76-68. (in Persian)
- Hosni, Z (2015). *Investigating the role and place of Mehr housing in the planning of physical development of Damavand city*. Undergraduate Master's Degree, Islamic Azad University, Central Tehran Branch. (in Persian)
- Jafarzadeh, M. (2015). *Investigating the incidence of crime in the houses of the Mehr province of Alborz province*. Master's dissertation unpublished, Payame Noor University, Alborz. (in Persian)
- Jonesa ,R., Fuertesa ,A., Boomsmab C., Pahlb ,S. (2016), Space heating preferences in UK social housing: A socio-technical household survey combined with building audits. *Energy and Buildings*, 127, 382–398.
- Light, m. (2015). *Measuring the Satisfaction of Housing Residents of the City of Torbat Jam from the Neighborhood*, Iranian Conferences, First National Conference on Geography, Urban Development and Sustainable Development, Koomesh Environment Forum, March 8.
- Madi, H., Tajik, M. Feyzi, F (2014). *Mehr housing survey from perspectives on sustainable development Case Study: Paradise valley lands in the new city of Pardis*, articles of congresses in Iran. First National Conference on Architecture, Restoration, Urbanism and Sustainable Environment. Hegmataneh environmental assessors association, August 8. (in Persian)
- Mahmoudi, M. (2016). *Evaluating the Desirability of Mehr Housing Projects from the Point of View of Urban Planning Case Study of Mehr Housing Mehr, Sahand New Town*. Master's dissertation unpublished, Tabriz University, Tabriz. (in Persian)
- Maleki, Q. Hosseini, S. Wisie, u. Mokhtari, p. (2014). Measurement of Citizens' Satisfaction with Residential Quality of Mehr Housing Design. Case Study: Shirin Shahr Ahwaz. *Quarterly journal of urban research and planning*, 6 (23), 150-135. (in Persian)

- Mob Rudea, u (2014). The status of realization of the objectives and plans of the Sepah housing project in the massive project of 11,000 units of Mehr Moghadasht housing. *Garden comment*, 12 (33), 106-91.
- Mu, S. (2016). Community Building in Social-mix Public Housing: Participatory Planning of Ankang Redevelopment Plan. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 222, 755–762.
- Napolia, G., Trovatob, M., Giuffridab, S. (2016). Housing Affordability and Income-threshold in Social Housing Policy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 223, 181–186.
- Petković-Grozdanović, Nataša, Branislava Stoiljković , Goran Jovanović , Petar Mitković,p., Keković, A. (2017). The spatial comfort of social housing units in the post-socialist period in Serbia in relation to the applicable architectural norms, *Cities*, 62, 88–95.
- Pourmohammadi, M. Asadi, A. (2015). *Evaluation of Governmental Housing Policies for Lower Cities (Case Study: Zanjan City)*, Geographical Space, No. 45, Volume 14, Spring 93. (in Persian)
- Poursadat, K. (2012). *Investigation and evaluation of the effects of Mehr housing design on the spatial-physical development of Gomishan city*. Undergraduate Master's thesis, Zabol University, Zabol. (in Persian)
- Pretlove, S., Kade, S., (2016). Post occupancy evaluation of social housing designed and built to Code for Sustainable Homes levels 3, 4 and 5. *Energy and Buildings*, 110, 120–134.
- Thompson, C. (2017). "I don't know how I'm still standing" a Bakhtinian analysis of social housing and health narratives in East London. *Social Science & Medicine*, 177, 27–34.
- Umbro, M. (2016). Social Housing: The Environmental Sustainability on More Dimensions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 223, 251–256.
- Wonga, T., Goldblumb, Ch. (2016). Social housing in France: A permanent and multifaceted challenge for public policies. *Land Use Policy*, 54, 95–102.
- Yaghfuri h Hatami, d. Desert (2012). *An Analysis of Spatial-Spatial Spatial Distribution as a Way to Improve Urban Environment (Case Study of Mehr City)*. Articles of Conferences in Iran, First National Conference on Architecture, Restoration, Urbanism and Sustainable Environment, Hegmatane Environment Assessment Center. (in Persian)

- Zahedi, M. (1387). Poverty and social capital. *Quarterly Journal of Social Welfare*, 7 (28), 106-79. (in Persian)
- Zare Garazi, A. (2009). *Evaluation of Mehr housing design based on sustainable settlements criteria (Case study: Silk Town of Alborz Province)*, Undergraduate Master's Thesis, Payam Noor University, Tehran Branch. (in Persian)
- Ziyari, K., Nezhiz, F., Mahdanezhad, H. Ashtari, h (2011). Evaluating Housing Income Groups and Providing Housing Program for Low-income Groups (Case Study: Lorestan Province). *Human Geography Research*, 74, 21-1. (in Persian)